

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъэзет

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къидэкъы

№ 68 (21797)

2019-рэ ильес

МЭФЭКУ

МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 18

ОСЭ Гъэнэфагъэ ииэп
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмымыкъ къэбархэр
тисайт ижъугъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Амал пстэури агъэфедэшт

Гъогурыкъоныр щынэгъончъэнымкэ республикэ Комиссием зичэзыу зэхэсигъоу тыгъуасэ илагъэм юфыгъо зэфэшхъафхэм щатегушыагъэх. Адыгэ Республикэм и Лышьхъэу Къумпъыл Мурат ипшъэрылькэ юфтхъабзэр зерищагъ республикэм и Премьер-министрэу Александр Наролинам.

Гъогурыкъоныр щынэгъончъэнымкэ, гъогухэм къатеххъухъэрэ хъугъэшагъэхэм япчагъэ нахь макъ шыгъэнымкэ юфхэм язынет зыфдэм, аварие къашхъуным ишынагъо зыдэштий авомобиль гъогухэр гъенуфыгъэнхэмкэ ыкли щыкъагъэхэр дэгээзэжыгъяэнхэмкэ анахъэу анаэ зытырагъэтын фаехэм афэгъэхыгъагъ алерэ юфыгъо зэхэсигъом къышацэгъэр. Миш епхыгъэу къэгүшүагъ ыкли 2019-рэ ильесим иапэрэ мэзищ изэфхъысыжхэр къышыгъэх гъогурыкъоныр щынэгъончъэнымкэ Къэралыгъо автоинспекцием и Гээорышлапэу АР-м щылэм иашау Александр Курпас. Аш къызэриуагъэмкэ, алерэ мэзищ республикэм игъогухэм хъугъэшагъи 106-рэ къатеххъухъагъ, ахэм нэбгырэ 23-рэ ахэлодагъ, нэбгыри 130-мэ штобж зэфэшхъафхэр атешагъэх хъугъэ. Блэкигъэ ильесим мыш фэдэ иуахътэ егъэшшагъэмэ, авариехэм япчагъэ гъогогъу 9-кэ нахь макъ хъугъэ, хэкъодагъэхэм япчагъэ 2018-рэ ильесим иапэрэ мэзищ фэдиз. Авариехэм ахэлодагъэ ящэнэрэ нэбгырэ пэпчкъкэ лажъэ зилэу

агъэунэфыгъэр ешъуагъэу рулым къэрятысхъэгъе водителхэр арых. Лъэрсриклохэр зэрэраутыгъэхэм епхыгъэ хъугъэшагъэхэм япчагъэ процент 29-кэ нахь макъ хъугъэ. Мишкэ пчагъэхэм зыщаххъяугъэр Адыгэхъалэрэ Мыекъопэ районнымрэ. Авариехэр нахьыбэ зыщаххъяугъэу ыкли гъогурыкъонымкэ анахь щынагъо щыт чыпэхэм ашыц автомобиль тьюгу — Бжээдэгъухъабл — Адыгэхъал — Усть-Лабинск» зыфиорэр.

Гъогурыкъоным ишапхъэхэр гъогогъу мин 49-м ехъурэ аукъуагъэхэу хэбзэхъумэкъо къулыкъухэм агъэунэфыгъ, ешъуагъэу автотранспортыр зэзывфэштигъе водитель 448-рэ къаубытгъэх. Сома миллион 28-м ехъоу административнэ тазыр къарагъэшынгыг. Джащ фэдэу автобусхэр зезифэхэрээм тьюгу 678-рэ шалхъэхэр аукъуагъэхэу къихагъэшыгъ.

Мы юфыгъюм епхыгъэу къэгүшүагъ ыкли зэфхъысыжхэр къышыгъэх Теуцожь районым иадминистрации иашау Хъачмамыкъо Азэмэт. Мы

(Икъух я 2-рэ нэклуб. ит).

Адыгеим ихэхъоныгъэхэр

Къуаджэм зиушъомбъуным пае

Къоджэ псэуплэхэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэним фытегъэпсихъэгъе Федеральнэ программэм къыхиубытэу 2019-рэ ильесим гъэстыныпхъэ шхъуантлэм икъекъуаплэу километрэ 11,1-рэ агъэпсышт.

Кошхъэблэ (километри 2,1-рэ), Мыекъопэ (километри 7-мехъу) ыкли Джэджэ (километрээрэ ныкъорэм ехъу) районхэр ары зыщашигъэхэр. Аш пстэумкъи сомэ миллион 14,6-рэ пэпчкъуагъэхъанэу агъэнэфагъ.

Джащ фэдэу мы программэм къыхиубытэу Мыекъопэ ыкли Теуцожь районхэм псым икъуаджэу Нэшъукуа зы фельдшер-

пэу километри 6,8-рэ ашагъэклэжьишт. Мэкъу-мэшымкэ Министерствэм тызэрэшгъэгъозагъэмкэ, аш сомэ миллион 19,4-рэ пэпчкъуагъэхъашт. Ахэм анэмымкээу Теуцожь районым псыркъуаплэу «кольцевая сеть» зыфалорэм фэдэу километри 4,7-рэ щагъэпсышт ыкли къуаджэу Нэшъукуа зы фельдшер-

скэ-акушерскэ пункт щагъэуцишт. Ахэм язэшохын пae пстэумкъи сомэ миллион 12,9-рэ агъэнэфагъ.

Шэуджэн районым квадратнэ метрэ мини 4-м ехъу иинагъэу мыгъэ щаухыгъэ паркыри къоджэ псэуплэхэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэним фытегъэпсихъэгъе программэм къыдыхэлтыгъэ

тагъ. Аш зэклэмкни сомэ миллиони 3,2-рэ пэпчкъуагъ.

Къоджэ псэуплэхэм адэсхэр къэшакло зыфхъуагъэ юфхэм ягъэцэлэн пae грантхэр ятыгъэнхэу программау зигугъу къэтшырэм къыдыхэлтыгъ.

Аш тимуниципальнэ образованихэр алерэу хэлажъэх ыкли Кошхъэблэ районым ит къуаджэу Еджэркъуа гъэпсэфыплэ чыпэ щагъэпсышт, къелэцыкъухэм апае джэгуплэ щашышт. Пстэумкъи сомэ миллиони ехъу пэпчкъуагъ.

Программэм зигугъу къэтшырэм къыдыхэлтыгъэу мы ильесим Шэуджэн, Мыекъопэ

(Икъух я 2-рэ нэклуб. ит).

Зыпкъитыныгъэ хэлтээу зэхэцгэгъэныр

Псэуплэ-коммунальнэ хызмэтым ыльэнүүкөк! Э цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухумагъэ зэрэхьурэм фэгъэхыгъэ я 5-рэ зэхүгъэ форумэу Адыгэ Республиктэ и Прокуратурэ щыкыагъэр прокурор шыхыа! Эу Игорь Шевченкэм зэрищаагь.

Іофтхъабзэм хэлэжьагъэх Къералыгъо Советын — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, республикэм игъецкэйкло хэбзэ органхэм, посуулэ-коммунальна хызмэтын фэгъэзэгъэ күулыкъухэм, чыпилэ зыгъэлорышэжбыгылэхэм, обществен-нэ объединениехэм ялтыклохэр.

Игорь Шевченкэм пэублэ псальэ къышызы, цыфхэм лээу тхыхэмкэ бэрэ зыкы-зерафагъазэрэм ыкы прокурор улпъэкүнхэу зерахъэхэрэм яшуагъэкэ псэуплэ-коммунальнэ хъязмэтым ифэло-фашихэу афагъэцакэхэрэм язытет нахьышу зэрэхъугъяр къизэр-ушыхъатырэр хигъеунэфыкыгъ. Мы лъэныкъомкэ зылкытыныгъ щыэнным яамалхэр фагъэ-лорышлэх нахь мышлэми, джыри нэплъэгъум ит зэлптынхэ фэе юфынг-сүр къячих.

Шыгу къэдъэкъын, псэ-
уплэ коммунальнэ-хъызметым
икъэралтыгъо информационнэ
системэ иреестрэ зэрэшгүхы-
гъэмкэ, республикэм ишьольыр
фэтэрыбэу зэхэт унэ 1984-рэ
ит. Аш щыщэу гъэлорышлэкло
компаниихэр — 810-рэ, ТСЖ-у,
ТСН-у, ЖСК-у — 122-рэ, ежь
зызыгъэлорышлэжыхэрээр —
405-рэ, гъэлорышлэн шыкэ
зышмыгъэнэфагъехэр — 647-

гъэныр, ашт къыдыхэлтыгтээгээ
мылькур зэрифэшьуашэу гъэ-
федэггэныр мыш дэжым 10-
фигъо шхъяаэу къэуц. Икыгъэ
ильэсым мыш епхыгъэ хэукъо-
ныгъэ 73-рэ даригээзэйжын
прокуратурэм ылтэекыгъ. Шъол-
лыр операторми, псэольшын-
нымкэ, транспортимкэ, псэуп-
плэ-коммунальнэ ыкыгъ гьогу-
хъязмэтимкэ Министерствэ-
ми ялофшэнкэ къыхэфэгъэ
хэукъонигъэхэр дагъэзэйжын-
хэу унашьо афашигъ.

Аш дақлоу фәтәрбәзу зәхәттүнхәм иғъекітығы эзәкәләжынхәр яшылпәгъенхәм пәгухъэрә ахъщәр цыфхәм икъу фәдизеу кызызәраммыуғыоирәм кыыхәкійкіе, аш фәһорышіәрә охътә кәкіым телъитәгъе къералығы программәм зәхъокыныгъәхәр фашығыъех. Уни 127-рә зәтүрагъәпсүхъанәу ағъенафәштигъэмә, а пчагъәр 106-м нәсырг.

Прокуратурәм ынаңа зытырыгъетығы эзәкәләжынхәр яшылпәгъенхәм пәгухъэрә ахъщәр цыфхәм икъу фәдизеу кызызәраммыуғыоирәм кыыхәкійкіе, аш фәһорышіәрә охътә кәкіим телъитәгъе къералығы программәм зәхъокыныгъәхәр фашығыъех. Уни 127-рә зәтүрагъәпсүхъанәу ағъенафәштигъэмә, а пчагъәр 106-м нәсырг.

Прокурор шыхъајем кыыхи-

Прокурор шъхъаэм къыхи-

күнхэм яшуагъэкіе цыфхэм газыпкізу сомэ миллиони 2,2-рэз къафықалтыкыжыгъ. Джаш фэдэу ресурсхэр алекізэйтэх хээрэ компаниехэм ыкыл гъэолрышлеко организациехэм коммунальнэ фэло-фашихэм альянсыкъокіе чыфхэхэр къазэра-лахыжырэмкіе яловшэн щыклагъэу илэхэм аналэ тырагригээ дзагь. 2018-рэ ильэсүм прокурор упльэктунэу зэрахьгахэм яшуагъэкіе чыфхэу сомэ миллион 47-рэ арагъэпщыныгъ, мын ильэсүм имэзиц — сомэ миллион 12,7-рэ.

хэбзэнчъеу зэрэдэзекуягъэхэр прокуратурэм иорганхэм къы хагъэштыгъэх. Упльэкунхэм ауж цыфхэм къаугъоигъэ ахъщэр хэбзэнчъеу зерагъэфедагъэм къыхэкъыкъе, организациехэм уголовнэ тофи З къапагъэтэ джагъ.

Псэүпэ-коммунальнэ хъязын мэтэм епхыгье органхэм ыклийн организациехэм яоффшнэн зафэу, нэрыльзэгьо щитмэ, къэралыгьо информационнэ системэм игъом къэбархэр къарагырхьащтэу прокуратурэм елъытэж ыкли а еплъыклем форумын хэлэжьаагъэхэми дырагъештагь

игъом гъэнэфээрэнхэ зэрэфаэр юфтьхабазэм щыхагъэунэфыкыгъыкыи ашт епхыгъе епльыкілэхэр къаalyауялъэх. Ресурсэү алэктагъахъэхэрэм ыпкіэ организационхэм къызэралтытэрэ шыкілэм зэрэлтыпльэхэрэр гъэльэшыгъэн зэрэфааем, фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ягъэцкілэжын епхыгъе юфтыгъохэм язэшшохын, нэмькіхэм атегушылагъэх.

НЭМШКХЭМИ АГАТУШЫГА ВЭХ.
Форумын хэлэргээгээр къез-
гүшьгаагэхэм ыкыл экспертихэм
яшлошихэм ядэлгүйэх, тофыгьюу
къеуцухэрэр альянсфагъэх, хэ-
кыншлэхэм яусагъэх. Мышэм зэү
ащыш коммунальнэ пыдзэфэ
пүтэхэм ялышын.

рэ мэхъух. Ресурсхэр алэклэ-
зыгъэхъэрэ организацые 43-рэ
Алыгейм ит.

Мы зигугуя къэтшыгъэхэм ЖКХ-м ыльэныкъок! э хэбзэгъеуцугъер зэращаагъэцак!эрэм игъэлкотыгъеу прокурор шхъялар, къытегушылаг-

— Ильясицым къыклоцى мышى
фэдэ уахътэм ехъуллэу хэбзэ-
укъоныгъэ 2800-рэ агъэнэ-
фыгъ — 2019-рэ ильясым иапэрэ
мэзищ — 250-рэ, — къыгуаъгъ
Игорь Шевченкэм. — 2018-рэ
ильясымэ мы итымрэ хэбзэ-
укъоныгъэ 450-м ехъоу атхыгъэр
плэлъе гъэнэфагъэм дагъэзы-
жынену афагъэптыгъ, юфыгъо
зэфэшьхафхэмкэ лъэу тхыиль
258-рэ хыкумым агъехыгъ.

258-рэх хыгумын агаажыг б.
Ахэр анахайз зыфэгтэхэй-
гэхээр псэүпээ фондым изытэт
жыы ыкыд ааш ылкын кынкылэ-
гэцэгкэжьынхэр яшылгэгээн
фаеу зэрэхьурээр ары. Фэтэры-
бэу зэхэт унэхэм ягтэцкэ-
жьынкээ программэр пхырышы-

Гъэцыгъэхэм ашыц шапхъэхэм адимыштэу, башэу, газыпкіэ цыфхэм alaxыгъэу бэрэ кынзэрэхэкырэр. Прокурор улпъэ

ШЬХЪЭЛЭХЬО АБУ КЪЫЗЫХҮГҮР

Абу түөз тә аш ренәү теджэ-
щтыгъ, екъыри ицыкүгъом
кыщегъэжъягъәү ар ыштагъәү
игъашәл кыыхыгъ.

Ай марты зычмынгэжээр ильэс хүгээлт, тигукао джыри мынгэсагчээ тыхэт. Тызымынгээгээшүүлшэн льэуж ин, льэуж гээшгээгэйн илэшлэгэхэмкээ, итхыгэхэмкээ, игупшысэ куукгэтишиялагэ кыхинааг. Илофшалгэхэм, игэхъяагэхэм къаклэгэулагэхээ щитхууцээ зэфэшхяафхэр, шүхьяафтын инхэр илэгэх.

Шъхъэлэхъо Абу филологии шэныгъэхэмкэ докторыгъ, профессорыгъ, гуманитар шэныгъэхэмкэ Адыгэ Республике институтуу Кэрэшэ Тембот үцэклэ щытым литературэмкэ иотдел ильясыбэрэ ипэшагь, нэужым ишэныгъэлэж шыхьеу щытыгъ, шэныгъэхэмкэ Дунэе Адыгэ академиим иакадемикыгъ, Адыгэ Республике Урысые Федерациими шэныгъэхэмкэ яофышэшхуагь, Урысюем итхаклохэм я Союз хэтыгъ, Адыгейим шэныгъэхэмкэ и Къералыгъо премие илаураеатыгъ. Адыгэ хэку хасми, Дунэе Адыгэ Хасми, дасхана,

Дунээ Адыгэ Хасэми язэхэш-
клохэм, япщэхэм ренэу ахтэыгъ,
бэрэ апэ итэу кыхэкыгъ. Кызыз-
щихъугъэ къуаджэу Очэпшый,
ар зэрэйт Теуцожь районни,
Адыгэкъали, Щынджий яцыиф
гъэшүауль щитыгъ, «Адыгейим
и Щытхузехъ» зыфиорэ меда-
лыр кызыфагъэшшошагъэхэм
ащищыгъ. Ахэм афэдэу джыри
къэлптытэн пльэкыщтыр makлэп.

рий вэжэйн баа ёгийн бэлдэжэн-гүүнэйн баа юфын льээсээ пытэе щидзыгьеу егъашээм хэтэигүй. Кызыцыхуугьеу Очигпүүний, нэмийн күадажжээмийн аялжын элээгжэдхагт. Анахьзүй а льэнхийкомкээ илэпэлэсэнгьеу кызыцыхуугээгээр Адыгэ къэралыгтоо күэлээгжэдхэж институтын арын. Иаужырэе ильэхсэхэм къанэссыжьеу аш щилжжээгээ. Ныбжыкыгээмэ гээсэнгьеу арийгээгээтийрэм, егъэджэн юфын ишъээфыгэхэу аригашгэхэрэм адаклоу, ахэр зэребгээджэштхэм фэгъэхьыгьеу, гурьт еджаплэм ишыгыгээ тхыльт зэфэшхъяафхэуны ытхыгьеэр бэ. Студентхэр зэребгээджэштхэм методическэ тхыльт хэм, гурьт еджаплэм ишыгыгээ программэхэм, тхыльт

КІТСВБ программажем, таълык
Іәпүйләгъу зэфэшъяафхэм, учеб-
никхэм ар яавтор.

хэм ахэцгайыу, бэри ягупчэ итэү къыхыыг. ВЛКСМ-м и Төүцожь рапжом ипэцагь, комсомолым, партием яхэку комитетхэм ашылжээгэй, Төүцожь районым,

Мыекъоң къэлэ Советым яде-
путатэуи щытыгъ.

Ильэркъ зэхашшэ, ильэркъ
гупшысэ нахь куо, игъэкоты-
гъэу къызыщылтэгъуагъэр икыгъэ
ллэшшэгъум ия 80-рэ ильэрсхэм
хэхъэгум зэхъокыныгъэшхохэр
къызщежжэхэр ары. Адыгэ Хасэм
иапэрэ зэхэшакъоу, итхъаматэу,
нэужым итхъамэтэ гъешшуагъэу
ильесыбэ къызэпичыгъ. Дунээ
Щэрджэс Зэлукъэм (МЧА) иапэрэ
зэфэсэу 1991-рэ ильесым Нал-
щык щыкъуагъэм хэлэхъягъ,
нэужым и Тхъаматэ игуадзэу,
ильесицым къыкъоц Тхъаматэуи
щытыгъ, зэлукъи, зэфэси, нэмыхъ
лофыгъо инэу МЧА-м зэшши-
хихэрэм ишыыкъэу ахэлажжээ
къыхыгъ. Адыгэ Республике
ныбжыкъиэм иззэхэшэн, ар-
ыльакъо пытэу тегъеузогъэнми
зилахъышо хэзыльхъягъэмэ
ащыц. Ашпъэрэ Советэу апэу
аш шызиэхашэгъягъэм идепута-

«Шъхъэлэхъо Абу шэнэыгэ-
лэж, кэлээгэдэж, тхакло» тлоу
къэтлытэмэ, зэклэ идгээкүгъэу
къытщэхъу. Аш ишлэнэгы изэ-
хашли гүнэнчэхэй зэрэшты-
гъэхэр икьюн къэтмыубытэу
къыхэкьи. Ары шъхьеа, тхыль
зэфэшьхъяфыбэу къыдигэекы-
гъэхэр лъэнэкъуабэу зэхэлтих.
Ллэшлэгты минхэм къаклоц лъэп-
кыым къыкүгье тарихь гьогур,
щылэклэ-псэуклэу, шэн-зэхэтыкэу
къыхихгъэхэр зэклэ кэрыль-
хийгээ.

Хъягэх.
Нахыпэм нэмүкыбзэклэх
атхыгэ, нэужым тэ тыйбэклэх
тийг хуугээ адигэ литературам
ылъапсэхэр а фольклор байм
зэрхэльхэр иофшлагэхэм,
итхыльхэм ацызэхэфигь, ащы-
кэгээтхыгь. Ашкын укыкымэ,
Шхъэлэхь Абу адигэ литерата-

турэм итарихълэжкышигуагь.
Къежьаплэхэм ынааэ атетэү
апэрэ лъэбэкъухэу, хъугъэ-шла-
гъэхэу, усэхэу, рассказхэу нэ-
мык1 хъарыфыльхэм лъэпкыр
арылажье зэхъум атхыгъэхэу
гъожбы хъужьыгэ гъэзэт, жур-
нал нэктубгъохэм къарынэжкы-
гъэхэм якъыхэгъэшьжынын, къэ-
зыгъэнчьеу ахэр угбоижкыгъэн-
хэм дэмышьхахэу ар къыгъэ-
шлагъэм пылтыгь. Аши изакьоп.
Къежьаплахам алтунгъахау, е

Къеҗыпәхәм аутыгъәхәу е нәүжым литературәм къыхәу-
цуагъәхәу, ау зэряфәшъашәу
зыңә рамыуагъәхәр къәлә-

түжкыгъэнхэр ишпээрэль шъхьа-
лэу ытлыгтэштыгъэ. А лъэныкъом-
кэ зэшүихыгъэри бэ. Цэй
Ибрахимэ, Кобл Бильэустэн
ятыхыгъэхэр тхыльт шъхъафхэу
кыдигъэксийжыгъэх. Меркицкэ
Рэшьидэ, Натхъо Долэтхъан,
Уджыхъу Адылджэрье, Уджыхъу
Хъалидэ, Тыгъужь Дышъэкі
афэгъэрхыгъэу ытхыжыгъэри
маклэп.

Адыгабзэкіә тхыгъэ адыгэ литератуэрэ ныбжыкіәу я ХХ-рэ пләшігъум къежьагъэм итариҳ ахэр зэкіә хәгъеңағъехэр зэхижығъех. А лъеныкъом фәбгъазэми, Шъхъэләхъо Абу адыгэ литературуэм илофыгъо инхэр ренәү инәпгъельгу итыгъэх. Аш лъапсәу фәхъуғъэ, ар лъызыгъэкъотегъэ, зыгъедәхъэгъэ тхәкло нахыжъхәуи нахыкіәхәуи Т. Кіәращэм, Ц. Теуцожыым, Хъ. Андрырхуа-ем, Д. Кәстанәм, Къ. Жанәм, С. Яхулыпәм, А. Хъәдәгъапләм, И. Мәшбашләм, нәмыкіәхәми афәгъеңыгъыгъеу аш ытхыгъэр makIәп. Иапэрэ статья инхәм ашыщәу «Адыгэ бзыльғыгъэр адыгэ советскэ литературам кызыгырт сәләгәрә» анығы

къызэргиэлъягъорэр» зыфиорэр «Социалистическая Адыгей-им» 1959-рэ ильэсым щылэ мазэм и 17-м къыхиутыгъ. А шъхъэ дэдэр илэу 1963-рэ ильэсым тхыльт шъхъафэуи къыдигъэ-кыгъ. Аш ыпеки ыужырэ ильэс-хэми статья зэфэшхъафхэр къызэкэлъыкъуагъэх. Джаущтэу идиссертацие ювшлагъэу «Адыгэ литературэм ихэхъоныгъэ гъогухэр» зыфиорэр игьорыгъо-зэ ыгъэхъазырыгъ, ау аш ипхы-рыгъэкын къыхъэ-лыхъэ къышла-шигъ.

Нэмүкхэм зэршырэм фэмыдэ өкөлөлакхэй адыгэ лите-ратурэ ныбжыкхэм икхэхүнрэ ихэхъонрэ афэгъэхьыгхэй А. Шхъэлахьом ыгтээфедэхэрэзигу римыхынхэр къехъугъэх. Ахэм афэдэх, гушигэм пае, адыгэ тхэкло-просветительхэу я XIX-рэ ллэшлэгтум щылагхээр, я XX-рэ ллэшлэгтум ия 30 — 40-рэ ильэсхэм культурэм лъэпсэ пытэкхэ хууцуагхэй, ау лъэпкь гупшигсэм «дихыхыщу» алтытэгье С. Сихур, Б. Коблыр, нэмыхи зырызхэр кэгъетхьыгьеу къызэрэхигхээшыхэрэм пэуцужыгхээр. Анахьэу агу римыхыщыгхэр Цэй Ибрахымэ фэгъэхьыгье тхыгье инир шъхьа-фэу диссертацием зэрэхэуцаагхэр арыгье.

Сыд алыагъэми, адыгэ литературам икъехъуклэ-къежъаклэ, ихехъоныгъэ афэгъехъыгъэ апэрэ IoфшIегъэ-зэфэхъысыжъ куур диссертация зэрэхъугъэм уебгъуклон пльэкъынэу щигъытъэп. 1968-рэ ильэсым ар Тбилиси щыпхырыкыгъ. Нэужым Шъхъэлэхъо Абу иушэтын-зэхэфын Ioфхэр джыри нахъ куоу, ильэкъотыгъэу, лъэныкъо зэфэшьхъафхэр кызызэльяубытхэу ылпеклэльяклатагъэх. Я 70-рэ ильэсхэм къыдэкыгъэ тхыльтхэм ар къашыхъаты!

Шъхъэлэхъо Абу иушетын
Ioфхэм нахъ защихъуагъэр
ильтэс 17-рэ Адыгэ клэлээгъэджэ
ильтэгтэй нахишигийн эдээний

1977-рэ ильясым Адыгэ шлэнгэ-уштэктю институтын — джы АРИГИ-м зызегъэзжыр ары. Мыш литературамэр фольклорымре ясектор пащэ щыфэхъуль, институтын щызэшшахырэ йофтшлэнхэм пытэу ахеуцуагь. Анахь йофтшхыаэу джыри мыш щыльтигъекчутаэтштыгъэр адыгэ литературам итарихъ изэгъэфэн, итхын аргыгъэ.

Ар ылъапсэу, ау нахь зегъэ-ушъомбгүйгээ «Идейно-художе-ственное становление адыгей-ской литературы» зыфиорэ монографие иныр 1988-рэ иль-сым къыдигъэкыгыт. Диссера-циеми, тхыльтыр къызыздекыими уасэ афэзышыгъэхэм Абу игупшысэ зэфэхьысыжкхэр къы-харьэцьгъэх, ильэс пчьягъэхэм ыугъоигъэр, зэригъэфагъэр адыгэ литературэ шлэнэгъэм ихэхъоныгъэшхоу зэрэщтыр харьенчэфыкыгыт.

Мы йошшагъэхэм кызызельтабубытырэ ильэс гүнапкъэхэм уналэ атемыздэн пльэккырэп — я XIX-рэ лэшэгтум ия 30-рэ ильэсхэм къащежье: Хъян-Джэрье, Нэгумэ Шорэ, Къаз-Джэрье яльэхъан. Ашкэ Шъхъэлахъом пшъэрыльышо зыфишыжыгъяг: адыгэ литератуурэп ильэс 150-м кыриубытэу зы идеинэ-эстетическэ пкынен-лынэ зээнкэу зэхифынэу 1917-рэ ильэс-сим ыпэкэ щынгъэ адыгэ гушхъэлэжжыгъяэрэ (фольклори жэрийн литератури зэрэхэтэу) адыгэ литератуурэ ныбжыкимэрэ зээлычын умыньялэкын гүнапкъе

щтыр, зэфэхьысыжь тэрэзхэр шыгье зыхьущтыр художествен-нэ творчествэм иявление пэпчь куоу зэгэшлагэ зыхьукэ ары». Ежь игупшигэхэри джаш фэдэу тхылъым щизэгэхфагъэх. А гъунапкъэм ильэу Хь. Андырхуаэм, Ц. Теүцожыым М. Пээрэныкъом, А. Хэдэгяланэм, Хь. Шхъаплъэкъом ятхыгъэ хэушхъафыкыгъэхэр е ятвorchествэ зэрэпсау зэхефых. Анахь унаэ зытеудзэрэмэ ашыщ жэрийо усэктю лазэштигтъеу Абредж Юсыф икъэбарэу кыбы-
жарас.

Іятэрәр. Ішләрә һофшлагъәхәри зәрахэтхәү а пстәури доктор хынум пае ыгъәхъазырыгъә диссертацием пкының-лынәхәү хәуца-гъәх. Урысызбәкі зәритхыгъәм фәдәү ышыхи къетіон: «Национальная специфика идеино-художественного становления адыгейской литературы (1830—1980 гг.)». 1986-рә ильэсым

азығагу зэрэдэмбытыр кыгытшылыкъягь.

Мы Йошшалагъэхэм нэрылтэгүй къашыгь адыгэ жэрийл литература тэрэлжээгээ зэрилагъяри. Ар зэхээзилхэгээ усэктю-орэдйл цэргийлохам ашыцьблэхэри Шыхъэлэхъю Абу къыхитъэцьжыгыгъэх: Шапсыгъэ Осмэн, Лилыхъу Нэшшүү, Цэй Тэтэршьяу, Джэнчэтэ Къуйнэшшү, Сэлэчэрьеекъо Дэгур, Хъаджэбьеекъо (Абрэдж) Юсыиф, Хъамакокъо Хъалпыт (Бэчий Хъусен), Аульэ Тхъайшьяу, Тыу Шэрэбайку, Теуцожь Цыгыу, нэмыкыльбэхэри. Ахэм ежь абзэклэх тхэкіл-еджакіл ашлэцтгыгъэп, аш фэдэ амали ашыгъум щылағыгъ. Ау къаклэндэжыгъэ произведениехэу «Щынджые быгъужьым иорэд», «Емзэц иорэд», «Пцэнтхъаллэм ыкъуиту», «Цырац», «Мээзгащ», нэмыкыльбэхэмийн непэ уяджэжы зыхъукэ, умыгъэшлэгъон, урамыгушхон умыльтэклээзэлсэнэгъэшхо зерахэлтигъэр

ИЛЬЭС 90-рэ ХҮУЩ

рэнэу хэтышт

1990-рэ ильэсүм кындыгъэкүйгээ тхылтыкIэу «Шыныкъагъэр — шэтапкъ» зыфиорэм а гүпшисэр зэрэгсаау пхырышыг. Мир лъэнькью хэхыгээ горхэмхэмкэ ыпэрэ тхылтхэм атекы. Ар хуугъээ-шIэгъэ лъапсэу тхылтывым илэми, фольклорым, орэддыхжэхэм, анахьэу адигэ лыыхъужжхэм афэгъэхыгъэхэм, зэхэфыкIэеклонлакIэу апигохырэми къахэшыг.

А тарихъ-лыхъужъ орэдхэм якъехъукиэ-зэхэльхъаклэ, къэгэльтэгъоклэ амалхэу агъэфедэхэрээр аш фэдэу куоу нахынгэлээ зыими зэхиғыгъэп. Аш фэд «Псынэкчэчь мычъакъу» зыфиорэ статья нарт эпосым ехылгээгэе гуршишэ-гупшисэхэр зыгхырыщгээри. Ахэм адаклоу лъэхъаныклем ижкынкааша тхыльтым зэрэпсаоу къыхэць. Нахынпэм тхаклуи, шиэнгыгэлэжий зэрэфаахэу зылтыиэсэн амьтльэкынтигъэ фактыбээмэ мыш уащыукишт. Ахэр титхэккэ-еджаклэ къынзэржэягъэм, тихъарығыльхэм язэхэгъэуцон пылтыгъэхэм, тхэкло, гупшисэкло, зэхэшэкло гъэшгэйхонхуу тарихынхэм хэктоклэжынхуу ежэгъягъээм — Сихуу Сэфэрбый, Кобл Бильэустэн, Ашкъэнэ Исмахыил, Мэшфэшү Шъалихъ, Пэншүу Исхъакъ, Клубэ Шэбан, нэмыхи хэми ялхыгъэх.

Мы тхылтым джыри зэ нэрыль эзгүү къешыжы Шъхъэлэхъо Абу ынаа лъэпкъ жэршило пса-

A black and white photograph of Robert Muller, a man with white hair and a mustache, wearing a dark suit, white shirt, and patterned tie. He is seated at a desk, holding a pair of glasses in his hands. A book titled "HOMOPATHIC GUIDE" is visible on the desk to his left.

А пстэуми къаклеклгъэ шлогъешхом уасэ фэшыгъуй. Адыгэ къэралыгъо университе-

A black and white photograph of a middle-aged man with dark hair, wearing a dark suit jacket, a light-colored shirt, and a patterned tie. He is seated at a desk, looking directly at the camera with a neutral expression. His hands are clasped on the desk in front of him. The background is plain and light-colored.

идунай псальэм ыльтапс» (2009) зыфилохэрээр. Мысхэр тхылын зэйнкхэу монографилем фэдэхэп ильяс зээфэшьхяа фыбэхэм ытхын гээ, Къыхиутыгээ статья, очерк, эссе зэхэүгъоягъэх. Аүщтэй зэрэцгитми шуягъэ хэлт. — Абуй зыгъэгумэккынчтыгээ щылэнгыгээ литератуурэ юфыгъуабэхэр зэхэүү бытагъэхэу уапашхьэ къирахъяа. Мы зигугуя къэтшыгъээ мэ ахэлхяа гээ ящэнэрэ тхылын купэу къыдигъяккыгъэр «хэклю-кэжыныкээ ежьэгъягъэх» зыифээ тогъэ тхакломэ аацышхэм япрори изведение угъойцэх.

«Адыгэ литератуурэм итхыэд» тхыльиц АРИГИ-м урысыбзээкіз къышыдағъэкы зэхүуми Абу ишыпкъэу хэлэжьагь. Ар 1999—2006-рэ ильсэхэр архы. Иофыр аш къышыуцугъэп. Адыгэ литератуурэм итарих адигабзээкіз тхыгъэн фаеу Абу зиоощтыгъэр башлагъэ. А Иофми ежь кіәшакІо фэхъугь. Иоф дэзышІэштыгъэ шенгийгэлэж куп игүүсэу ашиг ублапІа фишыгь. Алерэ томыг

къызэрэхиутыгъаэм иругуу
къэпшыныр. Джакащтэу публи-
цистэурагъэжъэгъагъ. Ащ
къыштыублагъэу тхыгъэ-хеуты-
гъэу ащ илэр цыккүми иными,
ацлэхэмкэ къэплъйтэн хүмэ,
500-ми шхъарыкыгъ. Ахэм
бэрэ къахафэштыгъэх рас-
сказхэр, тхыдэ клэкхэр, худо-
жественнэ-образнэ гупшисэ-
клэ-тхаклэм зэлтийгъхэу нэмьиkl
тхыгъэхэр.

Кілемгыртыхын пльэккыштеп Шъхъэлэхъо Абу матхәми мэгу-щыләми иадыгбээ-ныдэлтьфыбзэ идэхагы, илешүгти зэрийрьльхъэр. Мы тхылхэм ар джыри зэ къаушыхъатижыг. Къызите-гущылэр үлпкіу, сурэт шыгъэм фэдэу уапашхъэ кыретгэеуцо, игүүшүл щэрьюокл анахь зэхэ-фыгъое зэхашлэри, гупшысэри къыпльегъэлэсих. Зыфэлээ дэдэр зэгъэспшэн тофыр ары. Хъугъэ-шлагъэм, гупшысэм, анахьэу цыфым ыгу ихъыкы-ре-ишкыкыхэрэм уахицэн зыхъу-къя а зэгъэспшэнры илэрпхъэ

кызыэртэйрадзэжлыг бер.
Адрэ күпым хэхажтыг
«Лъепкъ шлэжымъ иджэнъкъо
машу» (1999), «Щыэнъгъэр.
Литературэ. Плунгъэр» (2002),
«На пути творческого поиска»
(2002), «Псалтьэм ильэкъ, уахътэм
ижъыкъащ» (2009), «Лъепкъымъ

изакъоу ытхыгъ пломи хъунеу
(Шъхэлэхъо Дарикорэ Агъир-
джаныкъо Симхъанэр шхъэз-
зырыз атхыгъ) ыгъэхъазыри
2008-рэ ильэсэйм кыыдигъэйгъ
Ятлонэрэ томри хъазырэу щылъ
Ау ахьщэ имыкъум къызэты-
релажа

Аши изакъоп. 2014-рэ ильэсүм Абу итхыгъэ зэхэуగъоян гъэхэу тхылъиц нэкүбгъо 1866-м ж. сүн калынч!»

1866-м къехъо къыдэкыгъ.
Шъхъэлэхъо Абу адыгэ тхэкд
Іэпэласэхэм зэу ашыц зэртэо
гъагъэми къыфэдгъэзэжын
Лъэпкым Иорыуатэхэм, итхы-
дэжъ-орэддыхъэм, игушъхъе-

лэжьыгъэ байхэм афэгъэхыгъэү ытхыгъэхэм, зэригъэфэгъэ юф шлагъэхэм уяджэ зыхыкүэ шокынпэ имылэу ар уапашхъэ кьеуцо. Тхэн юфыр аш зыригъэжьэгъагъэри бэшлагъэ. Лые хүнэпщын иапэрэ тхыгъэ цыклоу къоджэдэсхэм гъэзетхэр игъом къазерафамыиххэрэм игумэх зыхэлтыр ильяс 11 нахь ымын ныбжьэу, джыри къоджэ еджа-плем чэссыз 1940-рэ ильэсүм мэкьюгүм и 27-м хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгейм»

шыыпкъ. Уебгъуклон умыръэклын нэу анахыабэрэ ыгъэфедэу ацкээ зы щысэ. Ар машлор, мэшлөх тхъубазэр, мэшлөх топыр, мэшлөх жъокур, ахэм укъастыныр, укъажъэныр, цыф зэхашлэр, гуихынкыр ахэмкіэ къытыныр ары. Апэрэ тхылъым «Лыхъужь машлу» ытуи зэреджагъэри аукъоды Ioфеп. Тхыдэу «Борэ-къогупчэуашхъэм» мырэущтэу хэт: «Бгъэм мэшлөх жъокур ѩэжъэрражъэ, гур мэсты, мажъэ, зэгочы». Цыфмэ къяхуулэгъэ тхъамыкІэгъошхор, нысащэр хъадагъэкІэ зэблахъун фаеу зарэхъугъэр джаущтэу къегъэ-

льягъо.
Ежъ Шъхъэлэхъо Абуи джааш фэдагъ. Лъэпкъ гумэкхэм, юф зэшомыкхэм зарихыллэкэ ыгу щышлэрэр джа ежъ кызыэрит-хыхыщтыгъэм фэд. Ар укъэзы-гъэфэбэрэ джэнъыкъо машлоуи хъуштагъэ. Бэшлагъэ ар зызэкин-гъэнэгъагъэри, къласэщтыгъэп, къосэщэп ыкъли итхигъэ-лешлагъэ-хэр щэлэфэхэ.

МАМЫЙ Руслан.
Филология шэныгъэхэмкэ
доктор.

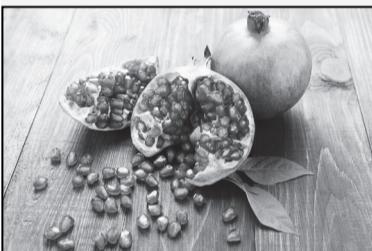

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

Зэрэшум, зэрэдахэм ямызакъо...

Ары, уцыккуми уиними, ебгукогуай гранат зэгогъэзыгье плъижыбзэм. Игъо хуугараШм, иешугын къэгогуай. Ау нахыбэрэмкэ ащ федэу хэльым тегупшишэрэп, гумышхапашь, тэшхы.

Анах шъхьаау мы пхъешхъе-мышхъем хэльэу медицинэ шэнгээми, народнэ медицинэми къыхагъещырэр гъомылапхъэу цыфым ышхирэм «игъажжыкъынкэ» ишуагъэ къизэрэкорэр ары, анахьаау ащ епхыгье системэм уз горэ иэмэ. Гранатын хэльых витамин зэфшхъафыбэ, дубильнэ веществовохэр, марганцэу ферментхэм «юфязыгъашэрэр».

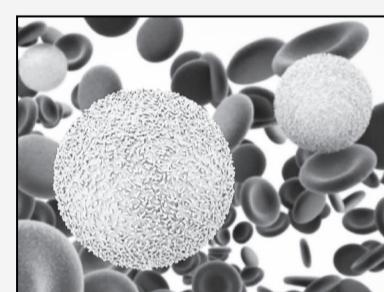
Пстэуми ашлэу къитшошли гранатын дэгью узэригъашхэрэр, лъыр зэригъебаирэр. Ахэм ямызакъо, нэгум «иепышгээ» цэл узым елээгээнимкэ амалышу. Узыри хигъажжыкъе, плъыр-стрырым пэцүжжэу, улагъэм шой дэхвагъэмэ, ар зыукъэбзын, къещнынмын щызыхуумэн зыльэкире гъомылэу ар алтытэ.

Техъагу уз (лихорадкэр) зиэм итемпературэ егъехыгъэнимкэ, псыфалэмкэ гранатыпсыр амалышло щыт. Народнэ медицинэ къизэрэхигъажжырэмкэ, бзыльфыгъэлъермыххэр гранатыпсыр пхъимрэ (морковымрэ) гынн-плъимрэ къаклэфигъэ псым хэгъажхуагъэу ешъохэмэ, лъешу къашхъэпштэш.

Шъуфэсакъ, щынагъо! Гранатыр ыкы ащ илс амьгээфедэмэ нахышлу зинэгъу егъэуз (язва желудка), нэгъуетэн уз (гастрит) зиэхэм (дэгүү дэдэу гранатыр игъо хуугъэмэ, ащ илс тээклү дэдэ ешъоххуут).

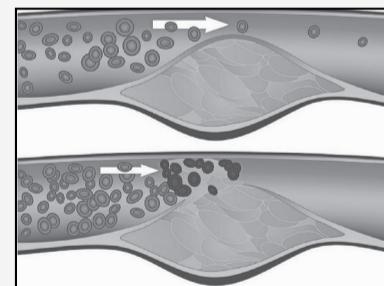
ИЭЗЭКИЭ АМАЛЭУ ИИХЭР

Чыихъыр (ангинэр). Гранатыр ыкы ащ илс амьгээфедэмэ нахышлу зинэгъу егъэуз (язва желудка), нэгъуетэн уз (гастрит) зиэхэм (дэгүү дэдэу гранатыр игъо хуугъэмэ, ащ илс тээклү дэдэ ешъоххуут).

Гранатыпсыр зэрэххурэр бэшлагъэ загъеунэфыгъэр. Народнэ медицинэ къизэриорэмкэ, мафэ къэс ушхэнкэ сыхатныкъо илэу стечанныкъо е стечаным изэу гранатыпсыр уешъомэ, лъыр егъебаа.

Атеросклерозыр. Мышкын иепышгээшо щыт гранатыпсыр.

Мафэ къэс стечаным е стечанитгүм арызэу гранатыпсыр уешъомэ, мы узым елээгээнимкэ ишуагъэ къеклошт.

Гу-лъынтфэ узхэр
Мыхэм афэдэ узхэм агъэ-

гумэкъиххэрэм пчэдыхыгъишхэ ашынкэ сыхат илэу дэгүү дэдэу зигъо хуугъэ гранатыпсыр стечанныкъо ешъохээ ашынмэ

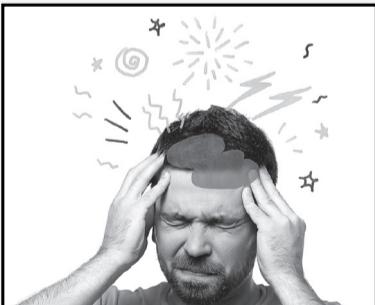
Бэрэ пскэхэрэм

Гранат шъомпэе упкэлэтгээ джэмышхъэхъэм псыжъо стечан къэпкээншь, ышхъэ телгуагъэ щыгъетышт псыр шэлпэшь мэхъуфэ. Ащ щыщ стечаным изэу мафэ къэс уешъошт.

ПШХЬЭ МЭУЗЫМЭ, «ИЭПҮПЭГЬУ ПСЫНКИЭР»

* Шъхъэзүр псынкэу хэжкуштэу elo народнэ медицинэм плъакъохэр зэблэпхъузэ зэ псыстырын нэгъеуплэгъу 30-рэ, етланэ джащ фэдизэрэ псы чын-лэм хэгъеуцоххээ заулэрэ зыпшыкэ.

* Псы стыр стечан ишшүншь, нэгъум шъхъэпхэтыкум

ыкыл пшъэм псы чын-лэм гъэу-циныгъэ хэдэн атеплъяшт е щыгъу зыхэль псым хэфызы-кыгъэ хэдэн шъабэр натлэмрэ шъхъэпхэтыкумрэ зэдибытхэу къэлхэшт.

* Пшъхэ узинэу къизэрэри-гъэжжагъэм тетэу мыл такыр хэдэн клоццышхъаныш, такыкъ 20-рэ натлэм тэбгээлъяшт. Компресс чын-лэм псынкэу шъхъэзүр тырехы.

* Газ зыхэт псы стечан уешъоми шъхъэзүр хэжкуштэу elo народнэ медицинэм.

* Бэрэ пшъхэ узы хуумэ, пчэдыхыгъишхэ ашынмэ, псы чын-лэм стечаным изэу уешъомэ ишуагъэ къеклошт.

Псаундигъэ Тхъэм къышуут!

Нарэхэр

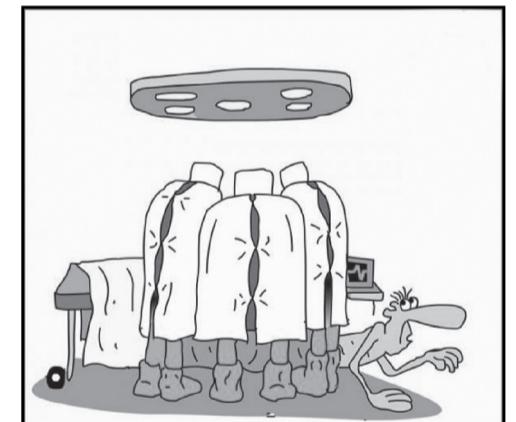

Операцием ыуж къэущыгъигъэ, наркозир зыхэкъыжыгъэ калэм врачири къэрихъагъэу pelo:

— Операциер дэгьюу куягъэ, ау ащ

ыпэкэ, уагъэхъазыры зэхъум, уизекло-клагъэ дэй дэдагь: укоштыгъ, заалэптиутыжынштыгъ, уяцакъэштыгъ... Уинэ-лосэ калээ уингъунэгъу плэклюрэм тельгэгъэм ощ нах дэйжьеу зишыгъ!

— Адэ сыда шъукъызыкыт-пхъагъэр? Тэ шъхъаныгъупчэхэр ттхакынхэу сымэджэшым тыкъагъэ-клогъагь? Сыд тхэшьуупкыгъэр?

— Сымэджэшым шэпхъакъэхэр чэлты хуугъэ, — кэрэло врачым. — Операцие ужым шъор-шъорэу шъукъэтэдхэшт, коридорым шъутехъэ, сыд фэдизэрэ шъулоф дэими, палатэм шъокъожы. Ащ ыужырэ мафэм сымэджэшыр хуурябзэу тфэгъогогъо къэшшукъухашт. Ящэнэрэм — километри 10 къэшшучьышт. Упчээ зиэ шъухэтэ?

Нэкъубгъор зыгъехъазырыгъэр
ЖАКИЭМЫКЬО Аминэт.

Адыгэ Республикаан и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикаан изэгэшүжь хыкумышхэм яхыллагь» зыфиорэм зэхъокыныгъехэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгь

*Адыгэ Республикаан и Къэралыгъо Совет – Хасэм 2019-рэ ильэсийн
гээтхалэм и 27-м ыштагь*

А 1-рэ статьяар. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикаан изэгэшүжь хыкумышхэм яхыллагь» зыфиорэм зэхъокыныгъехэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгь

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм изэгэшүжь хыкумышхэм яхыллагь» зыфиорэм зэхъокыныгъехэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгь

1) пэублэр мыш тетэу тхыгъэнэу:

«Зэгъэшүжь хыкумышхэм ягъэнэфэнкэ, ахэм яофшэн зэрэгээпсигъэштэймкэ яофыгью къеуцухэрэм язешохын тегъэпсихъагъэу мы Законыр аштагь.»;

2) а 1-рэ статьям:

а) гущыиэхэу «Урысые Федерацием и Закон» зыфиохэрэм ауж а 1-рэ лахым мыш фэдэ гущыиэхэхэр хэгъэхъэгъэнхэм: «1992-рэ ильэсийн мэкуюгъум и 26-м N 3132-р зытэтиймкэ.»

б) я 2-рэ лахым иа 1-рэ гущыиэхуу гущыиэхэу мыш тетэу тхыгъэнэу:

«Урысые Федерацием и Конституцие, Федеральнэ конституционнэ законэу «Урысые Федерацием ихыкумышхэм яофшэн зэрэзэхэштэйм яхыллагь» зыфиоу N 1-р зытэтуу 1996-рэ ильэсийн тэгъэпсихъагъэу зэгъэшүжь хыкумышхэм яофшэн, полномочиеу яхээр гъэнэфагъэ мэхыхү.»;

в) я 5-рэ лахым хэт гущыиэхэу «Федеральнэ за-коным» зыфиохэрэм ауж гущыиэхэу «1998-рэ ильэсийн тэгъэгъазэм и 17-м къидэкигъэм» зыфиохэрэр тхыгъэнхэм;

г) я 6-рэ лахым клаучэ имыиэжьэу льйтэгъэнэу;

3) я 2-рэ статьям:

а) я 2-рэ лахым хэт гущыиэхэу «Федеральнэ за-

коным» зыфиохэрэм ачыпэкэ гущыиэхэу «Урысые Федерацием ишьольырхэм зэгъэшүжь хыкумышхэм ачылажъехэрэм ахэм яучасткхэрэм зэрэххүхэрэ пчагъэхэр» зыфиохэрэр тхыгъэнхэм;

б) я 4-рэ лахым хэт гущыиэхэу «Федеральнэ кононм» зыфиохэрэм ачыпэкэ гущыиэхэу «1998-рэ ильэсийн тэгъэгъазэм и 17-м къидэкигъэм» зыфиохэрэр тхыгъэнхэм;

4) я 6-рэ статьям хэт гущыиэхэу «Урысые Федерацием и Закон» зыфиохэрэм ауж гущыиэхэу «1992-рэ ильэсийн мэкуюгъум и 26-м» зыфиохэрэр тхыгъэнхэм;

5) я 8-рэ статьям иа 1-рэ лахм хэт гущыиэхэу «Урысые Федерацием и Закон» зыфиохэрэм ауж гущыиэхэу «1992-рэ ильэсийн мэкуюгъум и 26-м» зыфиохэрэр тхыгъэнхэм;

6) я 9-рэ статьяар мыш тетэу тхыгъэнэу:

«Урысые Федерацием и Законэу «Урысые Федерацием ихыкумышхэм ястатус яхыллагь» зыфиоу 1992-рэ ильэсийн мэкуюгъум и 26-м къидэкигъэм тэгъэпсихъагъэу зэгъэшүжь хыкумышхэм яполномочиенхэр агъэтэлыхъых.

7) я 10-рэ статьям хэт гущыиэхэу «Урысые Федерацием и Закон» зыфиохэрэм ауж гущыиэхэу «1992-рэ ильэсийн мэкуюгъум и 26-м» зыфиохэрэр тхыгъэнхэм;

8) я 11-рэ статьям:

а) я 1-рэ лахым хэт гущыиэхэу «аш фэорышиэхэрэр къхеубытэх» зыфиохэрэр хэгъэкыгъэнхэм;

б) мыш фэдэ къэуякэ зиэ я 1-рэ лахыр хэгъэхъогъэнэу:

«1. Зэгъэшүжь хыкумышхэм яаппарат яофхъа-

бзэхэу зэшүихын фаехэр икью къыдэлтытэгъэнхэм анаэ тырагъэты.»;

в) я 3-рэ лахыр мыш тетэу тхыгъэнэу:

«3. Зэгъэшүжь хыкумышыр нэмькэ 1энатэ горэм зыхъэхэе, джащ фэдэу шуухафтын къыратэу в пынныжь горэ къытыральхъэм, полномочиенхэр яхэхэм ягъэцэлэн зэрэхэр лыгпплэрэ къулыкъушхэм ахэм атгээпсихъээхэе яофхъабзэхэр зэшүихах;»

г) я 4-рэ лахым клаучэ имыиэжьэу льйтэгъэнэу;

д) я 6-рэ лахыр мыш тетэу тхыгъэнэу:

«6. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зэгъэшүжь хыкумышхэм яаппарат хэтыщт нэбгыре пчагъэхэр еухэсы.»;

9) я 12-рэ статьяар мыш тетэу тхыгъэнэу:

«Я 12-рэ статьяар. Зэгъэшүжь хыкумышхэм яофшэн зэрэзэхэшэгъэ шыкыр

Зэгъэшүжь хыкумышхэм (кадрэ, мыльку, технике, къэбар ыкы нэмькэ нэшане зиэ лъэныкъохэр) зэхэшэн яофхъабзэхэр зэшүихын фаехэр Адыгэ Республикэм игъэцэлэхэе хабзэ иуполномочиенхэм къулыкъуу егъэнафэх, мылькоу ахэм апэухащтыр Адыгэ Республикэм ибюджет къихагъэх.

10) я 13-рэ статьяар клаучэ имыиэжьэу льйтэгъэнэу.

Я 2-рэ статьяар. Мы Законым клаучэ иэ зыхырээр

Официальнуу къызыхаутырэ мафэм щуублагъэу мы Законым клаучэ иэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъээ

Къумпыйл Мурат

къ. Мыекъуапэ,
мэлдэлтэгээс 3, 2019-рэ ильээс
N 225

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Республикэ программэу «Зэхэоным нэсыгъэ унэхэм цыифхэр къачиэшыжыгъэнхэр» зыфиорэм епхыгъэ яофхъабзэхэр 2025-рэ ильэсийн 1-м нэс зэшүихыщхэм яхыллагь

Федеральнэ законэу «Унэ-коммуналнэ хызметэм зэхъокыныгъехэр фэшыгъэнхэмкэ 1энайтуу афхыхү Фондым яхыллагь» зыфиорэм иа 16-рэ статья тэгъэпсихъагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешы:**

1. Республике программэу «Зэхэоным нэсыгъэ унэхэм цыифхэр къачиэшыжыгъэнхэр» зыфиорэм епхыгъэ яофхъабзэхэр 2025-рэ ильэсийн 1-м нэс зэшүихыщхэм яхыллагь и

1-м нэс зэшүихыщхэм гуадзэм диштэу ухэсигъэнхэм.

2. Адыгэ Республикэм псэолъэшынмыкэ, транспортымкэ, унэ-коммуналнэ ыкы гъогу хызметэмкэ и Министерстве программэм игъэцэлэн фэгъэзэгъэнэу.

3. Адыгэ Республикэм иреспублике бюджет икъэ-къулэхэм ахагъэкынышь мы программэм пэлхүхашт ахьшэр агъэфедэнэу.

4. Чыпэ зыгъэорышиэжынным икъулыкъуухэр про-

граммэм игъэцэлэн хэгъэлэжьэгъэнхэм.

5. Официальнуу къызыхаутырэ къыщуублагъэу мы унашъом клаучэ иэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэхэм
Александэр НАРОЛИН**

къ. Мыекъуапэ,
мэлдэлтэгээс 3, 2019-рэ ильээс
N 81

Адыгэ Республикэм Йофшэнэимрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет икъэ-рэлтийгээ программэу «Цыифхэм социальнэ 1энайтуу яхыллагь» зыфиоу N 168-р зытэтуу 1995-рэ ильэсийн мэзаем и 14-м къидэкигъэр гъэцэлэхэе хууным пае **унашъо сэшы:**

1. Унэгъо-спорт яофхъабзэе «Всей семье на вы-ходной!» зыфиорэр гъэцэлэгъэнам пае гуадзэм къыдильтэхэрэр къизыготыкырэ положениер ухэсигъэнэу.

2. Кілэцыкъуухэм, бзыльфыгъехэм ыкы унашъом

яофхэм апильь отделыр мы яофхъабзэм игъэхъазы-рынрэ иззхэшэнэ афэгъэзгъэнэу.

3. Къэбар-правовой отделын:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм Йофшэнэимрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ исайтре Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэлэхэе къулыкъуухэм яофициальнэ Интернет-сайтре аригъэхъанэу;

— къащыхаутынам пае мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгейим», «Адыгэ макъэм», мазэ къес

къыдэкирэ официальнэ тедэгъо «Адыгэ Республикэм ихэбзээцэгъуугээ зэхэуугъоягъэхэр» зыфиорэм алэклигъэхъанэу.

4. Мы унашъор зерагъэцаклэрэ гүнэ льысфынэу съхъэхэе зыфэсэгъазэ.

**Министрэх
МЫРЗЭ Джанбэч**

къ. Мыекъуапэ,
мэлдэлтэгээс 4, 2019-рэ ильээс
N 92

Адыгэ Республикэм Йофшэнэимрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм Йофшэнэимрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ иунашъуу «Цыифхэу социальнэ фэо-фашиэхэр зыфызэшохыгъэн фаехэм япхыгъэ яофыгъо заулэхэм яхыллагь» зыфиоу N 68-р зытэтуу 2019-рэ ильэсийн гъэтхапэм и 19-м къидэкигъэм зэхъокыныгъэхэр гуадзэм диштэу фэшыгъэнхэм.

2. Къэбар-правовой отделын:

— мы унашъор Адыгэ Республикэм Йофшэнэимрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ исайтре Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэлэхэе къулыкъуухэм яофициальнэ Интернет-сайтре аригъэхъанэу;

— къащыхаутынам пае мы унашъор гъэзетхэу

«Советскэ Адыгейим», «Адыгэ макъэм», мазэ къес

къыдэкирэ официальнэ тедэгъо «Адыгэ Республикэм ихэбзээцэгъуугээ зэхэуугъоягъэхэр» зыфиорэм алэклигъэхъанэу.

3. Мы унашъор зерагъэцаклэрэ гүнэ льысфынэу съхъэхэе зыфэсэгъазэ.

**Министрэх
МЫРЗЭ Джанбэч**

къ. Мыекъуапэ,
мэлдэлтэгээс 8, 2019-рэ ильээс
N 95

Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием щыпсэ-рэ цыифхэм ясоциальнэ фэо-фашиэхэм язешохынкэ яофхъабзэе гъэнэфагъехэм яхыллагь» зыфиоу N 442-р зытэтуу 2013-рэ ильэсийн гъэтхапэм и 28-м къидэкигъэм, Адыгэ Республикэм и Законэу N 332-р зытэтуу «Цыифхэм ясоциальнэ фэо-фашиэхэм язешохынкэ яофхъабзэе заулэхэм яхыллагь» зыфиоу 2014-рэ ильэсийн бэдээгъум и 30-м аштагъэм ат-гъэпсихъагъэу **унашъо сэшы:**

1. Адыгэ Республикэм Йофшэнэимрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ иунашъуу «Цыифхэу

Пүнүгъэр, спортыр, щыңынгъэр

КІуачІэр къулайм епсыхъэ

Урысюем иныбжыкіәхэм атлетикэ онтэгъумкэ язэнкъоку Москва щыңынгъэр.
Кошхаблэ щыщ нарт шаоу Дзесэжь Аслын зэлукіәгъухэм дышьэр къашыдихыгъ.

Адыгэ Республикаем атлетикэ онтэгъумкэ испорт еджаплэ Чыржын Мухъарбый ыцэ зыхырэм Дзесэжь Аслын зыщегъасэ. Еджаплэм итхъаматэу, спортымкэ дунэе класс зиэ мастерэу Сихъу Рэмэзан анахъеу тизэдэгүшүйеу къышыхи-гъещыгъэр адигэ унагъом щапулыгъ батырыр инеушырэ мафэ фэклоным фэш гутенгъе ин къызхигъефэн зерильекъирэр ары.

Зэнкъокъур

Москва зэлукіәгъухэу щыңынгъэр А. Дзесэжьыр ахэлажьээ, аэрэ еклюлэгъум килограмми 105-рэ рывокым щилетыгъ. Ятлонэрэ ыки ящэнэрэ уппэкүнхэм, Аслын къызэртиуагъяу, «лъепеуагъя». Щылычыр «къедэгүгъя», килограмми 105-м хигъехон ыльэкыгъяп.

Къенагъэр толчокыр ары. Татарстан къикыгъе батырыр дышьэм фебанэ, амалышуҳэр гъефедэх.

— Аслын рывокым килограмми 113 – 114-рэ щилетынэу тыгугъешигъ, — зэдэгүшүйгъур лъегъекуатэ А. Дзесэжьым итренерэрэу, спортымкэ дунэе класс зиэ мастерэу Сихъу Аслын. — Гъогогуиш щылычым зеклюлэм, илэпэлэсэнгъе икоу къыгъеэльгъон ыльэкыгъяп. Ятлонэрэ чыпэр къыдихыгъ.

Татарстан испортсмен толчокым килограмми 134-рэ къышилтигъ. А. Дзесэжьым дышьэр къыхъынным фэш кг 137-м къышилтигъ къыдихын фэягъя.

Аэрэ чыпэр къыдэзыхырэр Европэм изэнкъоку агъеклоцт. Ар нарт шаом дэгъоу ышшештигъ. Тренерэр А. Сихъур Кошхаблэ калэм еушыигъ. «Ор-орэу укызыхъжъынэу тьюльэу, уикъулагыгъе гъефедэ», — ытуагъ А. Сихъум. Дзесэжь Аслын тренерым нэшүкэ къеплэгъ, куачау хэлтийр нахь зыдишэхъгъяу ыльытээ пчэгум ихъагъ. Щылычым ебэнинэу зыфежъем.

куачаимрэ къулаймрэ гугъэм фигъеорышагъях.

Дышьэр мэшіты

Урысюем иныбжыкіәхэм язэнкъоку дышьэр къышызыхъыгъе Дзесэжь Аслын Адыгэим испорт шүкэ щашэ. Урысюем изэлукіәгъухэу ильэс 21-м нэс зыныбжъхэр зыхэлэжъягъахэм джэрзир къашыхыгъ. Хэгъэгум и Кубок икъыдэхын фэгъэхъыгъе зэнкъокуу хульфыгъехэм ялагъэм я 4-рэ чыпэр къышыдихыгъ. Зэнкъокуу рывокымкэ ящэнэрэ чыпэр къышыдихыгъ.

— Зэклэ медальхэр дахэх, аудышьэр анах гэшэгъонэу къешэтигъ, — къеуатэ А. Дзесэжьым. — Зэнкъокуу пэчэ дэгъоу уфэмыхъязырэу теклонигъэр къызэрдэхъыщыр тренерхэм кытало. Тхьеагъэпсэух, бэмэтафагъасэ.

Дзесэжь Аслын иапэрэ тренерир Сэннацкю Адам. Спорт унагъом ар щапулыгъ, къоджэ спортым изыкъеэгээтийн илахьшу хельхъэ.

— Спорт Унэшхуу Кошхаблэ къышызэуахыгъем ныбжыкіәхэм ямызакью, зыныбжъ хэктота-

гъэхэри къэклох,— зэдэгүшүйгъур лъегъекуатэ Сихъу Рэмэзан. — Физкультурэм пыщаагъехэм яичагъе хэвшыкыи хэхъуагъ. Чылэм дэсхэм япсаунгъе агъэптийнэмкэ амалышуҳэр ялэх. Республикаем и Лышхъяуу Къумпилы Мурат, Правительствэм, Кошхаблэ районым иадминистрации ипащэу Хамырээ Заур, нэмийхэм тафэрэз. Къоджэ спортым къыхэкигъе калэхэм тапэки талынпльшт, ахэр тэ тигугъэх.

Кошхаблэ къышжэжь

А. Дзесэжьым янэ-ятэхэр Кошхаблэ дэсих. Ятэу Мухъарбый футбольым нахь пыщаагъ, янэу Светэ спорт къэбархэр шлогъэшэгъоных. Килограмм 61-м нэс къэзэхъягъэрэм якуп А. Дзесэжьым дышьэр къызэрэхъягъэм фэш икъоджэ гупсэ къышэтхуу, игъэхъягъэхэр Кошхаблэ къышжэхъягъэрэ ельтиг. Олимпиадэ джегунхэм дышьэр къашыдэхъягъе Чыржын Мухъарбый Кошхаблэ къышыдихыгъ.

— Ныбжыкіәхэр спортсмен цэрийлом локлэх, щысэ тырахы, — къеуатэ Дзесэжь Аслын. —

Тикъуаджэ ыцэ лъагэу зылэтигъэ спортыменыр улчэжъэгъу тэшь.

Москва зэнкъокуу щыңынгъэр А. Дзесэжьым ихэшыпыкыгъээ командэ итренер шхъаалеу Асланбек Эдиеувыр еплыгъ. Дзесэжь Аслын щылычым ебэнинэу пчэгум зехъэм, А. Эдиеувыр Адыгэим икъигъээ тренерхэм ахэтигъ, нарт шаом зэрэфэгумэкырэр изеклюлэ-шыкыкхэм къахэшьштагъ. Адыгэим ибатырхэм ялэпэлэсэнгъе зэрэхагъэхъоштим ицихъетель.

Адыгэ къэралыгъо университэти физкультурэмээр дэюдорхэмкэ и Институт иапэрэ курс А. Дзесэжьыр шеджэ. Еджаплэм ипащэу Бгъушаэ Айдэмэр кошхэблэ калэм игъэхъягъэхэм ашыгъуаз. Батырым, аш итре-нерхэм А. Бгъушаэ афэгушуагъ. Былымыхъэ Рэшьде Адыгэ Республикаем атлетикэ онтэгъумкэ ифедерации ипащ. Спорт еджаплэм ар лэпилэгъуу кыфэхъу.

Мэфэкхэр

Адыгэ Республикаем имэфэкхэм Дзесэжь Аслын чанэу ахэлажьэ. Шыу зеклохэм ахэтэу Республикаем икъуаджэхэм ашылагъ. «Адыгэ быракыр спортым къызэрэсфигъэшшошагъэм сырэгушо. Мынэ адигэ быракыр имэфэкхэм Мыеекуапэ щыклохэм сырэгъэблэгъагъ, ау сэ а мафэм Урысюем ихэшыпыкыгъээ командэ сихэтэу зэнкъокуу хэм зафэзгъэхъязырэшт. Гъогу чыжэе сыйхэе къес адигэ быракыр зидэсэштэ», — къытиуагъ Дзесэжь Аслын.

Опсэу, Аслын! Щылычым убэнэзэ спортышхом тъэхъягъэу щыпшырэм Адыгэ Республикаем ыцэ лъагэу елтиг. Щытхууу къыдэхъягъэрэм тарэгушо.

Сурэтым итхэр: **Дзесэжь Аслын, Сихъу Аслын, Сихъу Рэмэзан.**

зафегъэхъязыры, дунаим ирекорд югъеуцун имурад.

Р. Бочковым Инэм зыщегъасэ. Тренерым къызэрэтиуагъяу, «Адыгэ макъэм» къыхиутиэрэ спортым къэбархэм альэпльх.

Сурэтым итхэр: **Родион Бочковым Грузилем къыцыдихыгъэ медалыр.**

**Нэкүбгъор
зыгъэхъязырыгъэр
ЕМТЫЛН Нурбий.**

Зэхэзыщагъэр
ыкыи къыдэзы-
гъэкырэр:

Адыгэ Республикаем лъэпкэ Иофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашы-
псэурэ тильэпкэ-
гъухэм адирялэ зэхъи-
ныгъэхмкэ ыкыи
къэбар жыгъэм
иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыэр:

385000,
къ. Мыеекуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къаихырэр А4-къэ
заджэхэрэх тхъапхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыхъхэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифттыр
12-м нахь цыкынэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэх
тхъагъэхэр редакцием
зэхгэгъэлжыхъ.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр:
Урысие Федерацием
хэутын Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкыи зэлъы-
Исыкыи амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чылэгъэлжыхъ
шапл, зэраушыхъятыгъэ
номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушахытырэр

ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкіемкі
пчагъэр

4300

Индексхэр

П 4326

П 3816

Зак. 765

Хэутынм узчи-
кэлхэнэу щыт уахтэр
Сыхатыр

18.00

Зыщикихъягъэхъ
уахтэр
Сыхатыр

18.00

Редактор
шхъаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъаэр
игуадэр
Мэцлэхъ
С. А.

Пшъэдэхъяжъ
зыхырэ секретарыр
Жакіемкъо
А. З.

Батырым имедаль

Европэм атлетикэ онтэгъумкэ изэнкъокуу Гру-
зирем щыңынгъэр Адыгэ
Республикэм ибатырэу
Родион Бочковым джэр-
зыр къышыдихыгъ.

Спортымкэ дунэе класс зиэ мастерэу Роман Казаковыр итренерэр Родион Бочковым зэнкъокуухэм ахэлажьэ. Европэм изэлукіәгъухэу Грузирем щыңынгъэр Р. Бочковым Уры-

